

יתאזרו ויתעודדו לאחוז בדרכי הצלה ולהקים פנת מגן לשרידים יחידים אשר יוכלו אחרי חינוכם ולימודם בקודש להכין דור חדש נאמן לה' ולתורתו; אם יניחו את המעשה הבדוק והמנוסה של החינוך החרדי לפי שיטת גדולי אשכנז — סופה של יהדות צרפת גיעה וכלי' גמורה ח"ו. עת לעשות לה' וכו'. עצם ההתאגדות של בנים ובנות תחת דגל התורה והמסורה מהנה כח גדול של חיזוק ועידוד לרוח הנוער שהוא נתון תחת השפעה בלתי פוסקת של בית הספר הנכרי והסביבה הגויית. הגורם העיקרי למצב המעציב והמבאיש שגולד בצרפת הוא לפי דעתי רגש הבדידות המעיק על לבו של הנוער היהודי. הנער, או הנערה היהודית, מרגיש א"ע בודד ונעזב לנפשו. אין לו אחיזה נפשית בקרב הבית או המשפחה של הוריו וקרוביו. הבית והמשפחה של אחינו בצרפת נתרקנו מנחלת אבותיהם וממסורתם של הווי יהודי חי ורענן. אין בהם סימן של חיים ברוח היהדות. הרדיפה אחרי כסף ותענוגות עולם עשתה שמות בקרבם וגרמה לפריקת עול תורה ומצוות. הצעיר היהודי כשהוא מגיע לגיל בוגר מרגיש א"ע בודד בעולמו. היהדות, כפי המתודה של הוראת הוקנים והישישים מסוג הישן, היא בעיניו חיים של בזירות ובדידות, והלימוד עצמו מורגש אצלו כשעמום מיגע, ואת היהדות הם רואים כעין גיטו רוחני של ימי הביניים שיש להחלק ממנו בכל כוח. הצעירים והצעירות בצרפת הם מנותקים מכל מגע ומשא חברותי עם יהדות אמת מלאה חיים ותנועה, מכל לימוד מבדח ומושך את הלב. אין שום קשר בין איש לאיש, אינם מצטרפים ואינם מתחברים זה אל זה מחוסר אידיאלים משותפים, ולפיכך הם הולכים ונסחפים עם הזרם הזר של הסביבה הגויית. התוצאות ידועות למדי, הם הולכים ונטמעים ונבלעים בין הגויים, ולפיכך אני מקדם בשמחה ובברכה את הארגון „ישורון“, שהוא עומד ונלחם מלחמת מגן לרוח ישראל ולתורתו. קודם כל הוא מגרש את הבדידות הנפשית ורוח היאוש והרפיון של הצעיר או הצעירה. בראותם כי לא אלמן ישראל ועדיין ישנם בחוכנו צעירים וצעירות שומרי תורה ומצוות. הם מעודדים זא"ז ברוח ומזרזים זא"ז שלא להתבייש מפני המלעיגים מקרב אחיהם וקרוביהם. ודבר זה בלבד כדאי הוא להמליץ זכות על האיגוד הכשר הזה נגד מקטרגיו. ואף הלימוד בחבורה בצורה נאה ומתקנה הוא גורם חינוכי גדול שאין להמעיט את ערכו. גם ההכרה וההתייחסות ההדדית כשהיא נשמרת במסגרת של צניעות יהודית וכן הטיולים והשעשועים הכשרים והצנועים יש להם כוח משיכה גדול. הם יוצרים סביבה ואווירה שכולה יהודית טהורה, שבתוכה סופגים ריח של אהבת תורה

כגון א"א וכד' אבל לא קול אשה פנוי שאיננה ערוה וטעו להמשך אחר לשון הרמב"ם בפכ"א מאיסורי ביאה וכן השו"ע אה"ע בסי' כ"א. שכתבו ואסור לשמוע קול ערוה, אבל כבר הוכיח בשו"ת באר שבע שזו טעות ואין נ"מ בין נשואה ופנוי. ע"ש בקונטרס באר מים חיים אות ג', ומדבריו יוצא שאף זמירות של שבת אסור לזמר בחורים עם בתולות.

מכל מקום, כשנשאלתי ע"ז ממנהלי „ישורון“ הוריתי להם שימשיכו את פעולתם עפ"י הדרך שהתנו להם גדולי אשכנז, שהיו צדיקים גדולים וכל כוננתם היתה לש"ש. להציל את הנוער מסכנת הטמיעה שהתפשטה באשכנז בימיהם ועי"כ הצילו כמה נפשות מישראל והצליחו לקיימם לתורה ולש"ש, וגדולי אשכנז היו בקיאים ומומחים בחכמת החינוך ולכן הצליחו במעשיהם להקים דורות שלמים של בעלי יר"ש והשכלה חילונית כאחד, מה שלא עלה בידי גאוני גדולי ליטא ופולין, לפי שלא ידעו לכוון את החינוך עפ"י תנאי הזמן. וידוע מה שסיפר הגאון מהר"י סלנטר זצ"ל בשובו מאשכנז ושם נודמן עם הגה"צ ר"ע הילדסהיימר זצ"ל וראה אותו מרצה שיעורים בתנ"ך ושו"ע לפני נשים צעירות ובתולות. וכה אמר: אם יבוא מי מרבני ליטא להנהיג כן בעדתו, וודאי שיעבירו אותו מכהונתו, וכן הדין. מ"מ הלואי שיהי' חלקי בג"ע עם הגה"צ ר"ע הילדסהיימר, והטעם הוא משום עת לעשות לה' הפרו תורתך, כמו שנבאר להלן.

והנה רבני פולין ואונגרן שנתגלגלו למדינת צרפת רואים את המנהגים החדשים שהנהיגו חרדי צרפת עפ"י שיטת גאוני וצדיקי אשכנז, והם מוחים נגדם בעז, לפי שמנהגים אלו הם נגד דינים מפורשים בגמ' ופוסקים, כנ"ל. אולם אין הרבנים הנ"ל בקיאים בתנאי החיים השוררים במדינת צרפת ואינם רואים את המצב הירוד של היהדות שם. להיפך, בדרישותיהם הם מעמידים בסכנה את התפתחותו של הארגון הזה, אשר כבר הצליח הרבה בפעולתו החינוכית, כמו שתיאר כת"ר במכתבו וכל דבריו הם כנים ואמתיים, וזה ידוע לכל.

ב) ידוע כמה חזק שטף ההתבוללות בארץ צרפת וכמה גדול מספרם של נשואי התערובת במדינה זו. בניגוד לארצות אחרות ששם היהדות הולכת ומתגברת ומתנערת משפלותה, הנה בצרפת הטמיעה הולכת וגדלה. תנאי הסביבה הצרפתית המיוחדת, המצטיינת בקלות דעת ובדלות של עיון רציני מעמיק, רוח החירות והחופש והרדיפה אחרי נוחיות נעימה וזוהר חיצוני מקסים, גורמים להתפשטות מחלת ההתבוללות בארץ זו ורבים הם החלליה בקרב יוצאי ר"פ, ר"ל, ואם לא

הדרשה ולא דווקא בשעת תפלה וקר"ש. ונראה שזו מדת חסידות ולא מצד הדין, ומעולם לא ראינו בארצות ליטא ופולין שידקדקו בזה. והנח לישראל וכו'.

(ד) ומה שנתגים לשיר ולזמר זמירות קודש בנים ובנות יחד — כבר נשאלתי ע"ז ממנהיגי המחנות.

והשבתי להם, כי בבואי לברלין ראיתי בבתי החרדים מזמרים אנשים ונשים יחד זמירות קודש בשבת, והשתוממתי למנהג זה שהוא נגד דין מפורש בא"ח

סי' ע"ה סי"ג, שקול זמר אשה בשעת ק"ש אסור. ועי' שם במג"א, שקול אשה ערוה, כגון א"א או נדה אסור

אפילו שלא בשעת ק"ש והבתולות בימינו לעולם בחזקת נדה, וידועה מחלוקת הראשונים בזה, שר"ה"ג וכן הר"ן

והמרדכי סוברים שמ"ש בברכות כ"ד קול באשה ערוה היינו דווקא לענין ק"ש, והרא"ש אומר שם דלא לענין

ק"ש איתמר ע"ש. ויש בזה מבוכה בין מפרשי הרא"ש, שהמעדני יו"ט כתב בכוונת הרא"ש שלענין ק"ש הקילו

כדי שלא יבטל מק"ש ע"ש, וכבר השיג עליו במחנה"ש או"ח סי' ע"ה, שאין סברא לומר שלענין ק"ש יש להקל.

ובאמת פשטות לשון הרא"ש דלא דווקא לענין ק"ש אלא לעולם אסור לשמוע קול זמר וכן הבין דברי

הרא"ש רבנו הגר"א שם. והנה הרמב"ם והסמ"ג והטור לא הביאו דין זה לענין ק"ש אלא בהל' איסורי ביאה.

משמע שחולקים הם על רה"ג וסוברים כהרא"ש, אלא שהם כתבו הלשון: אסור לשמוע קול ערוה, ומשמע

שהאיסור הוא לשמוע קול ערוה, אבל לא קול פנוי שאינה ערוה. ונראה שאין כאן מחלוקת, שר"ה"ג כתב

כן לענין ק"ש, דהתם נאמר בנגמרא סתם: קול באשה ערוה, משמע בין נשואה ובין פנוי וכמו שדקדק בס' באר

שבע המחבר לעיל, ולכן פירש דמיירי לענין קריאת שמע, אבל שלא בשעת ק"ש מותר לשמוע קול

פנוי, ואם בגמ' קדושין דף ע' ע"א נאמר: נשדר ל' מר שלמא לילתא, א"ל הכי אמר שמואל: קול באשה

ערוה. משמע שאפילו שלא בשעת ק"ש אסור ולכן פירשו הרמב"ם והטור דהתם מיירי בא"א והיא ערוה

ולהכי אסור אפילו שלא בשעת ק"ש. ועי' בשר"ע אר"ח סי' ע"ה, שכתב המחבר: יש להיזהר משמיעת

קול זמר אשה בשעת ק"ש, והיינו כדעת רה"ג הנ"ל, ואולם באהע"ז סי' כ"א סעיף א' העתיק לשון הרמב"ם:

ואסור לשמוע קול ערוה, והיינו שלא בשעת ק"ש, דאז אסור רק בערוה. וכן כתב שם הב"ש, ועי' גם

במג"א סי' ע"ה שכ"כ.

ואולם לדינא אין נ"מ בזה, כיון דהבתולות הן בחזקת נדה וכמש"כ במ"ב א"כ אסור לעולם לשמוע

קול זמר של בתולות, ומטעם זה ערערתי נגד מנהג זה שנתנו חרדי אשכנז, ואולם אחרי חקירה ודרישה

ואהבת יהדות, סו"ס אין לנו דיקטורה צבאית ואין ביכולתנו לנקוט אמצעי כפיה נגד הנוער המתרחק מאתנו. לא נשאר לנו אלא דרך הצלה אחת ויחידה:

לחבב את היהדות ולהראות את נועמה ויפיה הרוחניים במסגרת של חברותא יהודית השומרת על עצמאותה הרוחנית באומץ לב ובגאון.

(ג) ועכשיו אני רוצה לבאר את הבעיות העומדות על הפרק מצד ההלכה.

לפי תיאור כת"ר יושבים הבנים והבנות בחדר אחד, אבל אינם יושבים על ספסל אחד יחד, אלא שהם

שרים שירי קודש, פסוקי תנ"ך וזמירות שבת ביחד. במחנה הקיץ או במחנה החורף הם לנים בבתיים

מיוחדים, גברים בבית אחד ובחורות בבית אחר, וגם השיעורים לומדים הבנים לבד והבנות לבד, והמדריכים, שהם יר"ש ומדקדקים במצוות, מקבלים אחריות שלא

יטיילו הבנים והבנות יחד אם לא באופן מאורגן בהשגחת המדריכים.

והנה במס' סוכה נ"ב מבואר שהיו מקפידים שלא יתערבו האנשים והנשים וכלשון המשנה במס' מדות פ"ב, מ"ה: וחלקה היתה בראשונה והקיפות

כצוצרה, שהנשים רואות מלמעלן והאנשים מלמטן, כדי שלא יהו מעורבין. וכן כתב הרמב"ם בהל' בית

הבחיירה פ"ה, הל"ט ובהל' לולב פ"ח הלי"ב: כדי שלא יתערבו אלו עם אלו, ולא הזכיר שם שעשו

מחיצות גבוהות שלא יסתכלו אנשים בנשים, ועי' מה שכתב הב"ח באו"ח סי' ע"ה דהסתכלות היינו התבוננות

לשם הנאה, וכבר הביא ביד מלאכי כלל ה' אות קע"ז בשם הרבה ראשונים, שהאיסור הוא הסתכלות בהבטה

יתירה ועי"ש מה שפירש הגמ' בע"ז דף כ': וגשמרת מכל דבר רע שלא יסתכל אדם באשה נאה ואפילו פנוי

וכו', שהכוונה להסתכלות המביאה לידי הרהור עבירה, וזהו דבר המסור ללב וכל אחד מחוי' להשמר מהסתכלות

מתועבת זו, ולפיכך לא עשו בזה תיקון מיוחד, ורק תקנו שלא יתערבו אנשים בנשים, לפי שהתערבות זו מביאה

ממילא לקלות ראש, ורק בביהכ"נ יש תקנה קדומה לעשות מחיצות גבוהות, שלא יוכלו להסתכל משום

תפילה וקר"ש, שאסור מטעם ערוה, כמבואר בברכות כ"ד ע"א, שטפח מגולה וכן שער באשה ערוה, אבל

באספות של רשות, כגון בשעת הכנסת כלה לחופה או בשעת נאומים ודרשות לא הקפידו מעולם לעשות

מחיצות ורק מדקדקים שלא ישבו אנשים ונשים יחד ולא יתערבו זה עם זה. ואמנם ראיתי שמביא דברי

המרדכי במס' שבת פ"ג, שי"א, שכתב: כגון מחיצה שעושין בשעת הדרשה בין אנשים לנשים מותר לעשותה בשבת, עי"ש, משמע שעשו מחיצות גם בשעת